

Historijat jednog naoružanog broda

Aleksa Benić

U zvaničnom pregledu naoružanih brodova, koji su djelovali na Jadranu u narodnooslobodilačkom ratu, naišli smo i na naoružani brod broj 5 »Ivan«. Dok za svih ostalih 16 naoružanih brodova postoje podaci o njihovoj nosivosti i naoružanju, za NB 5 postoji samo primjedba: »Potopljen 27. decembra 1943. u Hvaru od njemačkih aviona«.

Posli smo tragom broda. U tome nam je pomogao naš sugrađanin kapetan Baldo Lujak koji je bio komandant ovog naoružanog broda. Na jednoj izbjedjeljoj fotografiji vidjeli smo jedan dugi i uski brod na kojemu su stršile cijevi mitraljeza.

Naoružani brod 5 ostao je u našim vodama poslije prvog svjetskog rata. To je bio bivši saveznički lovac podmornica izgrađen potpuno od drveta. Nakon prvog svjetskog rata upotrebljen je za putnički saobraćaj između Splita i Trogira, a početkom drugog svjetskog rata pretvoren je u ribarnicu. Poslije kapitulacije Italije prešao je u ruke partizana. Odmah je preinačen za borbu protiv okupatora. U tu svrhu na palubu broda postavljeno je pet mitraljeza od 8 mm. Nešto kasnije njegovo naoružanje je dopunjeno sa dva protivavionska mitraljeza »Breda« od 20 mm. Od tada je on postao naoružani brod 5 »Ivan«. Malokalibarski mitraljezi bili su postavljeni sa strane palube, dok je jedan protivavionski mitraljez bio postavljen na pramcu, a drugi na krmi. Svi mitraljezi bili su zaštićeni najprije vrećama punjenim pijeskom, a kasnije drvenim sanducima ispunjenim šljunkom.

Brod je bio prilično dug. Dužina mu je iznosila 33 metra, dok mu je najveća širina iznosila 8 metara. Njegova brzina bila je 10 morskih milja, što je postizao pomoću dva motora. Na taj način predstavljao je jedan od najbržih naoružanih brodova na srednjem Jadranu.

Posada pak sastojala se od 18 ljudi: komandanta i njegovog pomoćnika, dvojice motorista, dva kormilara, dok su ostali bili mitraljesci i njihovi pomoćnici. Posada je također bila naoružana ručnim bombama u slučaju bliske borbe s neprijateljskim brodovima.

Cijela preinaka broda u naoružani brod izvršena je u Veloj Luci. Nakon toga brod je ušao u sastav Bračke flotile koja se nalazila pod komandom Štaba IV pomorskog obalskog sektora.

Područje akcije IV sektora obuhvaćao je otoke Hvar, Brač, Šoltu, sve do Pelješa i Visa, a kasnije i Korčulu.

Upitali smo kapetana Balda Lujaka kako je djelovao ovaj naoružani brod.

»Po pravilu — rekao nam je on — brod je djelovao samo noću. Samo jednom je brod izvršio zadatak danju a to je bilo kada su Nijemci zauzeli Drvenik. Zajedno sa NB 3, NB 5 dobio je zadatak da spriječi Nijemce u dovlačenju pojačanja. Međutim, neprijatelj je imao mnogo

jače pomorske jedinice, pa su se nakon jednog okršaja naši naoružani brodovi morali povući jer su Nijemci doveli brodove naoružane topovima«.

Danju bi se naoružani brod sklonio u nekoj uvali, a posada bi ga pokrila granama i potpuno zamaskirala, tako da ga njemački avioni nisu mogli otkriti.

Naređenje za akcije komandant broda je dobijao direktno od Komande IV obalskog sektora. Poslije završene akcije, ujutro, ukoliko se brod ne bi mogao dočepati obale Hvara, sklanjao bi se u neku uvalu. Ako je postojala telefonska veza, komandant bi se javljao Štabu IV sektora, podnosio izvještaj o izvršenoj noćnoj akciji i dobijao instrukcije za slijedeću noć. Ako telefonske veze nije bilo, komandant je pred sumrak pješke odlazio u Komandu IV obalskog sektora, koja je često bila dosta udaljena i tu dobijao naređenje za daljnju akciju, zatim je naoružani brod isplovio na izvršenje novog zadatka.

Osnovni zadaci ovog naoružanog broda sastojali su se u patroliranju na moru i to noću ispred naših oslobođenih otoka, kako bi spriječio iskrcavanje Nijemaca s kopna. Pored toga brod je često korišten i za prebacivanje partizanskih brigada s kopna, a posebno iz Podgore na Brač i Hvar, a zatim na otok Šoltu odakle su brigade ponovno prebačene kod starog Trogira. Odatle su naše jedinice polazile dalje u unutrašnjost zemlje.

Koje su akcije bile značajne za vaš naoružani brod?

»Među značajnije akcije ovog broda — rekao nam je kapetan Lujak — treba ubrojiti i akciju prilikom povlačenja partizanskih jedinica s otoka Korčule. Kada su se Nijemci iskrcali na otok, naoružani brod 5 pomogao je u prebacivanju prekomorskih brigada i ostalih boraca s Korčule na Hvar i s Hvara na Vis. Nakon toga brod je dobio naređenje da drži odstupnicu u Veloj Luci tako da bi, u slučaju nadiranja Nijemaca, brod zaštitio ostale brodove koji su prevozili borce i materijal i omogućio im da slobodno pređu na otok Hvar.

Slijedećeg dana u 4 sata ujutro komanda broda dobila je naređenje da odmah krene u Prigradicu, jer je tamo ostao znatan broj partizanskih boraca. Brod je izvršio i taj zadatak te je u svanuće sa oko 250 boraca krenuo iz Prigradice na Hvar. Nakon iskrcavanja brod se sklonio u jednu uvalu, a komandant broda stupio je u vezu sa IV sektorom od koga je dobio naređenje da predveče ponovno krene na Korčulu da bi pokupio preostale partizane u raznim uvalama i na uzvišenim tačkama. Međutim, borci na otoku nisu imali znakove raspoznavanja, te naoružani brod »Ivan« nije mogao prikupiti veći broj partizanskih boraca.

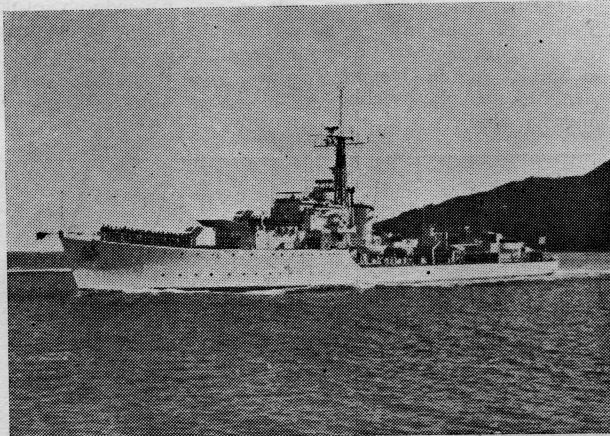
Najteža akcija svakako je bila zaštita povlačenja naših snaga iz Podgore, kada su se Nijemci nalazili u neposrednoj blizini. U toku te noći motornim jedrenjacima prebačeno je preko 2.000 partizanskih boraca iz Podgore na Hvar i Brač. Naoružani brod 5 ostao je posljednji i u zoru krenuo je sa preostalim borbama i nešto materijala iz Podgore. Nijemci su već otvorili minobacačku vatru na brod, ali je NB 5 zahvaljujući svojoj velikoj brzini uspio izaći iz vatrene zone.«

A kako je potonuo NB 5?

Evo što nam je o tome rekao kapetan Baldo Lujak: »Baš 27. decembra nalazili smo se u uvali Mala Grčka na otoku Hvaru. U 6 sati ujutro jedan njemački izviđač preletio je iznad nas pa smo iz teških protivavionskih mitraljeza otvorili vatru, ali je njemački avion neostećen odletio u pravcu Metkovića. Poslije podne oko 3 sata pojavila se grupa njemačkih aviona: 5 »štuka« i 3 »meseršmita« koji su napali brod. Tri bombe su direktno pogodile brod koji se raspao i potonuo«.

Interesirali su nas ipak detalji o tome.

»Posada je bila sakrivena na obali — rekao nam je kapetan Baldo Lujak. Pošto sam bio vrlo umoran od neprospavanih noći i pješačenja do komande sektora, nisam mogao spavati na obali, pa sam se sklonio u brod.

Razarač »Kotor«

Tvrdo sam zaspao u prostoriji na krmu. Prva bomba me probudila. Pokušao sam izaći i krmne prostorije, ali sam se morao povući jer su bombe još uvijek padale oko broda. Prilikom drugog pokušaja da izađem avioni su počeli mitraljirati. Brod je polagano tonuo. Tek kada se krmna prostorija skoro ispunila vodom, uspio sam skočiti u more i doplivati do obale. Tu sam našao dva teško ranjena mi-

traljesca. Uspio sam prenijeti jednoga od njih do neke kućice u »Maloj Grčkoj«. Kada je prošao napad, jedan motorni leut koji je upućen iz Hvara od Štaba IV sektora došao je da prebaci ranjenike u bolnicu«.

To je historijat naoružanog broda broj 5 »Ivan« koji je u svom kratkom vijeku doprinio obrani dalmatinskih otoka.